

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums — Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi Eiropas Savienībā"

COM(2006) 177 galīgā redakcija

(2007/C 161/22)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 26. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūru, informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 21. februārī (ziņotājs: HENCKS kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 434. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 14. un 15. martā (15. martā sēdē), ar 143 balsīm par, 61 balsi pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi un novērtējums.

1.1 Vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu mērķis ir nodrošināt sociālo, teritoriālo un ekonomisko kohēziju, izmantojot kolektīvo solidaritāti, lai atrisinātu jebkuru sociālo problēmu, kas var ietekmēt personas fizisko vai garīgo integritāti: slimību, vecumdienas, darba nespēju, invaliditāti, pastāvīga darba trūkumu, nabadzību, sociālo atstumtību, toksikomāniju, ģimenes un mājokļa problēmas un problēmas, kuras saistās ar ārvalstnieku integrāciju.

Vispārējās nozīmes sociālos pakalpojumus raksturo arī integrācijas aspekts, kas neaprobežojas ar vienkāršu darbību un palīdzību vistrūcīgākajiem. To uzdevums ir nodrošināt visiem pieejamus sociālos pamatpakalpojumus un tie sekmē pilsoniskuma un pamattiesību efektīvu īstenošanu praksē.

1.2 Tādējādi ekonomiskais aspekts netiek pretstatīts sociālajam, bet gan tiek veicināta abu minēto aspektu konstruktīva sinerģija un saskaņotība.

1.3 Šajā sakarā EESK uzskata, ka nav jāmeklē vispārējās nozīmes pakalpojumu tautsaimnieciskās vai ar ekonomiku nesaistītās iezīmes, bet gan jāapskata minēto pakalpojumu veids, to uzdevumi un mērķi un jānosaka, kādiem pakalpojumiem piemērojami konkurences un iekšējā tirgus noteikumi un kādiem pakalpojumiem to vispārējās nozīmes un sociālās, teritoriālās un ekonomiskās kohēzijas dēļ saskaņā ar subsidiaritātes principu Kopienas, valsts, reģionālā vai vietējā līmeņa varas iestādes minētos noteikumus nepiemēro.

1.4 Tādēļ Kopienas līmenī ir jāizstrādā kopīgi kritēriji vispārējās nozīmes pakalpojumu jomā un kopīgi standarti, kas piemērojami visiem vispārējās (tautsaimnieciskās vai ar ekonomiku nesaistītās) nozīmes pakalpojumiem, tai skaitā vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, un tie jāiekļauj koplēmuma rezultātā pieņemtajā pamatdirektīvā, ar kuru nodrošinātu minētajam pakalpojumu veidam atbilstošu Kopienas uzraudzību.

1.5 Lai nodrošinātu vispārējās nozīmes uzdevumu godprātīgu, nediskriminējošu un pārredzamu īstenošanu, katrai dalīb-

valstij oficiālā juridiskā pilnvarojuma vai tam līdzīgā dokumentā un tā piemērošanas noteikumos, kas apliecina dalībvalsts kompetentās valsts iestādes sniegtās pilnvaras vispārējās nozīmes pakalpojumu sniedzējiem, ir jāpamato minēto pakalpojumu vispārējās nozīmes, ar sociālo, teritoriālo un ekonomisko kohēziju saistītās nozīmes iemesli, kā arī jānosaka pakalpojumu sniedzēju tiesības un pienākumi, neierobežojot tiesību aktos noteiktās dalībnieku iniciatīvas tiesības.

1.6 Nemot vērā iepriekš minēto, EESK atgādina par savu priekšlikumu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes un ar ekonomiku nesaistītu vispārējās nozīmes pakalpojumu novērtēšanai izveidot neatkarīgu novērošanas centru, kura sastāvā būtu Eiropas Parlamenta un Reģionu komitejas pārstāvji, kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Valsts iestādēm valstu, reģionālajā un vietējā līmenī ir jāiesaista vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu regulējumā visi sociālo pakalpojumu dalībnieki, sniedzēji un saņēmēji, sociālie partneri, sociālās ekonomikas dienesti, kā arī dienesti, kuru kompetencē ir cīņa pret sociālo atstumtību.

2. Ievads.

2.1 Vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi, kas ir viena no vispārējās nozīmes pakalpojumu sastāvdaļām, nodrošina ikvienam cieņpilnu dzīvi, tiesības uz sociālo taisnīgumu un pamattiesību ievērošanu atbilstoši Pamattiesību hartai un starptautiskajām saistībām, kas iekļautas pārskatītajā Eiropas Sociālajā hartā un Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā. Tie nodrošina arī pilsoniskuma izpausmi praksē. Vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu mērķis ir nodrošināt sociālo, teritoriālo un ekonomisko kohēziju, izmantojot kolektīvo solidaritāti, lai tostarp, atrisinātu jebkuru sociālo problēmu, kas var ietekmēt personas fizisko vai garīgo integritāti: slimību, vecumdienas, darba nespēju, invaliditāti, pastāvīga darba trūkumu, nabadzību, sociālo atstumtību, toksikomāniju, ģimenes un mājokļa problēmas un problēmas, kuras saistās ar ārvalstnieku integrāciju.

Taču vispārējās nozīmes sociālos pakalpojumus raksturo arī integrācijas aspekts, kas neaprobežojas ar vienkāršu darbību un palīdzību vistrūcīgākajiem. To uzdevums ir nodrošināt visiem pieejamus sociālos pamatpakalpojumus.

2.2 Vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi pamatojas uz īpašu saikni ar pamattiesībām, kuru īstenošana ir vietējo, reģionālo, valsts un Eiropas varas iestāžu kompetencē atbilstoši subsidiaritātes un proporcionalitātes principiem, saskaņā ar kuriem Līgumā noteikto mērķu sasniegšanas nolūkā Komisijas kompetence nepārsniedz nepieciešamo līmeni.

2.3 Tā kā tarififikācija ne vienmēr tieši atspoguļo pakalpojumu izmaksas, ne arī piedāvājuma un pieprasījuma radītās izmaksas, minētie pakalpojumi cenu ziņā nebūtu visiem pieejami, ja daļu izmaksu nesētu kolektīvais finansējums.

2.4 Valsts iestāžu uzdevums ir ne tikai nodrošināt vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu finansējumu, bet arī uzņemt vispārēju pienākumu nodrošināt sociālo dienestu darbību un pakalpojumu augstu kvalitāti, ņemot vērā minētās jomas dalībnieku kompetenci.

2.5 Turklāt vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi tāpat kā visi citi vispārējās nozīmes pakalpojumi ir ne tikai būtiska ekonomiskās un sociālās kohēzijas sastāvdaļa; tie sniedz būtisku ieguldījumu Eiropas tautsaimniecības konkurētspējā un rada iespēju izveidot ievērojamu skaitu vietējas nozīmes darba vietu.

2.6 Sociālo pakalpojumu klāsts ir ļoti plašs un ietver veco ļaužu pansionātus, specializētās iestādes invalīdiem, grūtībās nokļuvušu personu izmitināšanas centrus, bērnu namus, kopmītnes no vardarbības cietušām sievietēm, imigrantu un bēgļu centrus, rehabilitācijas un medicīniskās aprūpes centrus, sociālā mājokļa vai jauniešu aizsardzības, sociālās palīdzības un audzināšanas struktūras, internātus, dienas centrus, silītes un bērnu dārzus, ārstnieciski sociālos, veselības, readaptācijas un profesionālās apmācības centrus, pakalpojumus personām, mājās un ģimenei.

2.7 Katrā dalībvalstī šos pakalpojumus sniedz dažāda veida struktūras, kuru lielāko daļu veido dažādas (sabiedriskas, labdarības, filantropiskas, reliģiskas, privātas u.c.) bezpeļņas sociālas un kooperatīvas ekonomiskās solidaritātes struktūras (apvienības, savstarpējās apdrošināšanas sabiedrības, kooperatīvi, fondi). Minēto struktūru darbību reglamentē valsts iestāžu noteiktais regulējums un finansējums.

3. Eiropas Komisijas priekšlikums.

3.1 Pēc Baltās grāmatas par vispārējās nozīmes pakalpojumiem (COM(2004) 374 galīgā redakcija) un Eiropas Parlamenta 2006. gada 16. februāra balsojuma par "iekšēja tirgus pakalpojumu" direktīvu Komisija 2006. gada 26. aprīlī Kopienas Lisabonas stratēģijas īstenošanas ietvaros nāca klajā ar paziņojumu par vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem.

3.2 Minētais "interpretējoša rakstura" paziņojums, kura uzdevums bija precizēt juridiskos aspektus, attiecas tikai uz sociālajiem,

bet ne veselības pakalpojumiem (par kuriem 2007. gadā ir paredzēta īpaša iniciatīva) un tuvākajā laikā neparedz likumdošanas iniciatīvu attiecīgajā jomā. Tomēr paziņojumā tiks izvērtēta nepieciešamība un pieņemts lēmums par tiesiskā regulējuma priekšlikuma juridisko iespēju, pamatojoties uz atklātām un pastāvīgām konsultācijām ar visām ieinteresētajām pusēm, divgadu ziņojumiem par sociālajiem pakalpojumiem un pašreiz veikto pētījumu ar mērķi 2007. gadā izstrādāt pirmo šāda veida ziņojumu.

3.3 Šis paziņojums ir jāskata saskaņā ar Kopienas un dalībvalstu kopīgo atbildību vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu jomā, kas noteikta EK Līguma 16. pantā.

3.4 Paziņojumā vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi iedalīti divās grupās — sociālās aizsardzības pamatslēmas un papildu shēmas, un pārējie nozīmīgie pakalpojumi, ko sniedz tiešā veidā iedzīvotājiem, proti palīdzība personām dzīves problemātiskās un krīzes situācijās, integrācija sabiedrībā, invalīdu vai personu ar veselības problēmām integrācija un sociālais mājoklis.

3.5 Visus minētos sociālos pakalpojumus raksturo solidaritāte, multifunkcionalitāte, individuāla pieeja (piemērošanās ikviena pakalpojumu saņēmēja vajadzībām), pakalpojumu bezpeļņas raksturs, brīvprātīgums, saikne ar kultūru, kā arī asimetriskas pakalpojumu sniedzēja un saņēmēja attiecības.

3.6 Komisija uzskata, ka sociālo pakalpojumu modernizācija ir viens no aktuālākajiem Eiropas jautājumiem; Komisija atzīst, ka sociālie pakalpojumi ir Eiropas sociāla modeļa pilntiesīga sastāvdaļa un, neraugoties uz to, ka minētie pakalpojumi neveido īpašu vispārējās nozīmes pakalpojumu juridisku kategoriju, tiem kā Eiropas sabiedrības un tautsaimniecības balstiem tomēr ir īpaša nozīme, jo tie nodrošina sociālo pamattiesību īstenošanu.

3.7 Komisija secina, ka minētajā sektorā, kas vēršas plašumā, novērojams modernizācijas process, kura mērķis ir atrisināt problēmas, ko rada spriedze starp šo pakalpojumu vispārējo raksturu, kvalitāti un finanšu noturību. Aizvien lielāka daļa sociālo pakalpojumu, kas līdz šim bija valsts iestāžu tiešā kompetencē, tagad pakļaujas Kopienas regulējumam iekšējā tirgus un konkurences jomā.

3.8 Komisija piekrīt sabiedrisko un privāto sociālās nozares dalībnieku uzskatam, ka no konkurences noteikumu viedokļa vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu juridiskā situācija ir iemesls nenoteiktībai, ko Komisija cenšas mazināt vai noskaidrot tās ietekmi, tomēr nespējot to pilnībā novērst.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1 Baltajā grāmatā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem Komisija paziņoja, ka 2005. gadā tiks publicēts paziņojums par vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, kurā saskaņā ar Balto grāmatu tiks iekļauti veselības pakalpojumi, ilglaicīgi aprūpes pakalpojumi, sociālā aizsardzība, nodarbinātības un sociālā mājokļa pakalpojumi.

4.2 Pašreizējā periodā, ko raksturo izaugsmes un nodarbinātības nestabilitāte un, neskatoties uz Kopienas un valstu plāniem cīņai pret atstumtību un nabadzību, padziļinās plaisa starp sabiedrības visnabadzīgākajiem un visbagātākajiem slāņiem, kā arī visbagātākajiem un visnabadzīgākajiem Eiropas reģioniem, pieprasījums pēc vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem aizvien pieaug; vēl jo vairāk tādēļ, ka demogrāfiskā attīstība rada jaunus pieprasījumus.

4.3 Tādēļ EESK ar gandarījumu atzīmē, ka Komisijas paziņojumā uzsvērts sociālo pakalpojumu nozīmīgums iedzīvotājiem, to īpašā loma Eiropas sociālajā modelī un nepieciešamība attīstīt sistemātisku pieeju, lai noteiktu un atpazītu minēto pakalpojumu īpatnības nolūkā noskaidrot to darbības vidi un modernizācijas iespējas. EESK dod priekšroku nevis jēdzienam “modernizācija”, bet gan kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanai.

4.4 Nav jāseko vienai vai otrai tendencei, ne arī jāsaista modernizācija ar sabiedriskā sektora pakalpojumu nodošanu privātajam sektoram (kā minēts Komisijas paziņojumā⁽¹⁾), bet gan regulāri jāpielāgo pakalpojumi atbilstoši iedzīvotāju un vietējo pašvaldību sociālajām vajadzībām, tehniskajiem un ekonomiskajiem sasniegumiem, kā arī jaunajām vispārējās nozīmes prasībām.

4.5 EESK izsaka nožēlu, ka pretēji tam, kā Komisija bija paredzējusi, paziņojumā nav iekļauti veselības pakalpojumi, kaut gan sociālo un veselības pakalpojumu savstarpējā saikne un sinerģija ir īpaši izteikta. Jautājums — kāda ir veselības pakalpojumu saikne ar pārējiem sociālajiem un ilglaicīgās aprūpes pakalpojumiem —, ko Komisija uzdeva 26.09.06 konsultācijā par Kopienas rīcību veselības pakalpojumu jomā, un uz kuru tā sagaida atbildi 2007. gada 31. janvārī, bija jāuzdod pirms lēmuma pieņemšanas attiecībā uz paziņojumu, kurā apskatīti tikai sociālie pakalpojumi.

4.6 Tā kā trūkst paskaidrojuma par minēto faktu, šāda rīcība nav saprotama vēl jo vairāk tādēļ, ka Komisijas sociālo pakalpojumu sarakstā īpaši pieminēta to personu integrācija, kam nepieciešami ilglaicīgi pakalpojumi veselības problēmu dēļ.

4.7 Līdz šim veselības pakalpojumi, kuru uzdevums ir sniegt iedzīvotājiem vispārēju pieeju kvalitatīvai aprūpei un kuri darbojas atbilstoši solidaritātes principam, tāpat kā individuālie sociālās palīdzības pakalpojumi, vienmēr ir tikuši uzskatīti par sociālās politikas instrumentiem.

(1) COM(2006) 177 galīgā redakcija 2.1. punkta 3. rindkopa

5. Īpašas piezīmes.

5.1 Vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu definīcija.

5.1.1 Ņemot vērā 4.5. punktā minētās piezīmes, EESK piekrīt paziņojumā ierosinātajai vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu definīcijai. Minētā definīcija ir pietiekami plaša, lai ņemtu vērā sociālo pakalpojumu nozares turpmāko attīstību.

5.1.2 EESK atbalsta paziņojumā minēto iedzīvotājiem sniegto pakalpojumu īpašo nozīmi pamattiesību īstenošanā, ar ko tiek uzsvērtā sociālo pakalpojumu nozīme un to pamatojums.

5.1.3 Paziņojumā minētais kopīgo noteikumu piemērošanas apraksts tomēr aprobežojas ar visizplatītākajiem gadījumiem. EESK atgādina, ka dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgas sistēmas; kategoriju uzskaitījums (daļēja vai pilnīga sociālā pakalpojuma nodošana, publiskā un privātā partnerība) ne vienmēr atbilst šādām atšķirībām un daudzveidībai. EESK atbalsta paredzēto sabiedrisko apspriešanu kā svarīgu faktoru nolūkā iegūt pēc iespējas vairāk informācijas par sociālo dienestu darbību un to veiktajiem pasākumiem.

5.2 EK iekšējais tirgus un konkurences noteikumi.

5.2.1 EK Līgumā ir atzīta dalībvalstu brīvība noteikt vispārējās nozīmes uzdevumus un izstrādāt organizatoriskos principus, kas jāievēro dienestiem, kuri atbildīgi par minētajiem uzdevumiem izpildi.

5.2.2 Īstenojot minēto brīvību (ievērojot pārrēķināšanu, pārlietu neizmantojot vispārējās intereses jēdzienu), dalībvalstīm sabiedrisko pakalpojumu, tai skaitā sociālo pakalpojumu jomā, tomēr ir jāņem vērā Kopienas tiesību akti un jāievēro, piemēram, nediskriminācijas princips, kā arī Kopienas tiesību akti publisko iepirkumu un koncesiju jomā.

5.2.3 Turklāt, ja tie ir tautsaimnieciska rakstura pakalpojumi, ir jānodrošina arī to organizācijas noteikumu atbilstība Kopienas tiesību aktiem citās jomās (jo īpaši, pakalpojumu sniegšanas brīvība, konkurences tiesības un brīvība veikt uzņēmējdarbību).

5.2.4 Saskaņā ar Kopienas tiesu praksi gandrīz visi sociālajā jomā sniegtie pakalpojumi, izņemot sociālās aizsardzības obligātās pamatshēmas, var tikt uzskatīti par ekonomiskajām darbībām.

5.2.5 Eiropas Kopienas tiesas formulētā un Eiropas iestāžu⁽²⁾ apstiprinātā ekonomiskās darbības plašā definīcija rada situāciju, ka Kopienas konkurences un iekšējā tirgus noteikumi (valsts atbalsts, brīvība sniegt pakalpojumus un veikt uzņēmējdarbību, “publiskā iepirkuma” direktīva), kā arī ar tiem saistītie tiesību

(2) Eiropas Komisijas 2000. gada paziņojumā teikts, ka “saskaņā ar Tiesas praksi darbības, ko veic dienesti, kuru darbībām galvenokārt ir sociāls raksturs, kuri negūst peļņu un kuru mērķis nav rūpnieciska vai komerciāla darbība, parasti tiek atbrīvoti no konkurences un iekšējā tirgus noteikumu piemērošanas” (30. punkts). Turpretī 2006. gada 26. aprīļa paziņojumā noteikts, ka gandrīz visi sociālajā jomā sniegtie pakalpojumi saskaņā ar EK līguma 43. un 49. pantu var tikt uzskatīti par “ekonomiskām darbībām”. Skatīt arī EESK atzinumu par tematu Privātie bezpeļņas sociālie pakalpojumi vispārējās nozīmes pakalpojumos Eiropā — OV C 311, 7.11.2001., 33. lpp.

akti, aizvien biežāk attiecināmi arī uz vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, kas savukārt rada aizvien lielāku nenoteiktību publiskajām institūcijām, pakalpojumu sniedzējiem un saņēmējiem. Šāds stāvoklis, ja tas turpināsies, varētu izraisīt vispārējas nozīmes pakalpojumu mērķa, kā arī "Eiropas sociālā modeļa" pamatmērķa izmaiņas.

5.2.6 Vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu Kopienas noteikumu mērķi un principi atspoguļo loģiku, kas galvenokārt balstās uz ekonomiskajiem rādītājiem. Minētā loģika neatbilst vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu loģikai un tādēļ nav atbilstoša vai piemērojama sociālajiem pakalpojumiem Eiropas Savienībā.

5.2.7 Kā tika atzīmēts EESK atzinumā par tematu "Vispārējas nozīmes pakalpojumu nākotne" (CESE 976/2006) iedalījums tautsaimnieciskas nozīmes un ar ekonomiku nesaistītos pakalpojumos ir neskaidrs un nenoteikts. Gandrīz ikviens vispārējas nozīmes pakalpojums, pat ja tā sniegšanas mērķis nav peļņas gūšana vai to sniedz labdarības nolūkā, tomēr rada zināmu tautsaimniecisku vērtību arī tad, ja uz to neattiecas konkurences tiesības. Turklāt pakalpojumam var vienlaicīgi būt gan tautsaimniecisks, gan arī ar ekonomiku nesaistīts raksturs. Pakalpojumam var būt tautsaimnieciska nozīme arī tad, ja tirgus nespēj nodrošināt pakalpojumu atbilstīgi vispārējas nozīmes pakalpojumu loģikai un principiem.

5.2.8 Eiropas Kopienas tiesas praksē ekonomiskās darbības jēdziens ir ļoti plašs, ar to saprotot "jebkuru no juridiskā vai finansiālā viedokļa neatkarīga uzņēmuma darbību konkrētajā tirgū nolūkā sniegt preces vai pakalpojumus" (1991. gada spriedums *Höfner* un *Else* lietā, 2000. gada spriedums *Pavlov* lietā) un "to neietekmē pakalpojumu sniedzēja darbība peļņas vai bezpeļņas nolūkā" (2001. gada spriedums *Ambulanz Glöckner* lietā).

5.2.9 Eiropas Kopienas tiesa un Eiropas Komisija arvien biežāk izvirza priekšplānā vispārējas nozīmes pakalpojumu tautsaimniecisko raksturu, kas netiek līdzsvarots ar minēto pakalpojumu vispārējas nozīmes uzdevumu atzīšanu un drošību, līdz ar to radot pakalpojumu sniedzējiem un saņēmējiem daudzas juridiskas neskaidrības. Jānoskaidro vispārējā nozīme un peļņas gūšanas intereses, jo atšķirība ir nevis tā, vai tie ir tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumi vai ar tautsaimniecību nesaistīti pakalpojumi, bet gan, vai tie ir uz peļņu orientēti vai bezpeļņas pakalpojumi.

6. Skaidras un pārredzamas tiesību normas.

6.1 EESK apšaubā, ka elastīgums Līguma piemērošanā, nosakot vispārējas nozīmes pakalpojumu raksturīgās iezīmes, jo īpaši saskaņā ar 86.2. panta noteikumiem, būs pietiekams, lai novērstu jebkuru tiesisko nedrošību un lai nodrošinātu visiem pieejamus sociālos pakalpojumus. Tas pats attiecas uz atklāto koordinācijas metodi.

6.2 Visi vispārējas nozīmes pakalpojumi, tai skaitā vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi nodrošina Līguma 2. un 3. pantā noteikto Kopienas mērķu īstenošanu, tostarp augstu sociālas aizsardzības līmeni, dzīves līmeņa paaugstināšanu, augstu veselības aizsardzības līmeni un ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas pastiprināšanu.

6.3 No iepriekšminētā izriet, ka ES ir jāīsteno ne tikai šie mērķi, bet tai ir arī pienākumi attiecībā uz īstenošanas instrumentiem pamattiesību un sociālās kohēzijas jomā, proti, vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes un ar ekonomiku nesaistītu vispārējas nozīmes pakalpojumiem; Savienībai, ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus un kompetenču sadali ar dalībvalstīm, ir jānodrošina un jāveicina, lai efektīvi, kvalitatīvi un cenu ziņā pieņemami vispārējas nozīmes pakalpojumi būtu pieejami visiem.

6.4 Nemot vērā, ka, pirmkārt, vispārējas nozīmes un vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu jēdzienu ir grūti precīzi definēt, un, otrkārt, ierobežojošas attieksmes risku, nevajadzētu iedalīt pakalpojumus atkarībā no to tautsaimnieciskā vai ar ekonomiku nesaistītā rakstura, bet gan jākoncentrējas uz minēto pakalpojumu īpašo uzdevumu (sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu) un tiem izvirzītajām prasībām nolūkā īstenot šos skaidri noteiktos uzdevumus.

6.5 Turklāt situāciju, noteikumu, valsts vai vietējo prakšu, pārvaldītāju un valsts iestāžu pienākumu daudzveidība nosaka, ka noteikumu ieviešanā ir jāņem vērā katras dalībvalsts īpatnības.

6.6 Jautājuma būtība nav noskaidrot, kādiem pakalpojumiem piemīt tautsaimnieciska nozīme un kādiem nepiemīt, bet gan noskaidrot, kādiem pakalpojumiem piemērojami konkurences un iekšējā tirgus noteikumi un kādiem pakalpojumiem to vispārējās nozīmes un sociālās, teritoriālās un ekonomiskās kohēzijas dēļ un saskaņā ar subsidiaritātes principu Kopienas (attiecībā uz Eiropas vispārējas nozīmes pakalpojumiem), valsts, reģionālā vai vietējā līmeņa varas iestādes minētos noteikumus nepiemēro.

6.7 EESK⁽³⁾ jau vairākus gadus ir izteikusi priekšlikumu noteikt Kopienas līmenī vispārējas nozīmes pakalpojumu kopīgos kritērijus un standartus (tai skaitā pārvaldības un finansējuma kārtību, Kopienas darbības principus un robežas, to rādītāju neatkarīgu novērtējumu, patērētāju un lietotāju tiesības, sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu un pienākumu minimumu), kas piemērojami visiem vispārējas nozīmes pakalpojumiem, tostarp vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, un iekļaut tos koplēmuma procedūras rezultātā pieņemtajā pamatdirektīvā, kas nodrošinātu šim pakalpojumu veidam atbilstošu Kopienas uzraudzību un līdz ar to papildinātu pakalpojumu direktīvu.

⁽³⁾ ESK atzinums par tematu "Vispārējas nozīmes pakalpojumi" — OV C 241, 7.10.2002., 119. lpp..

ESK atzinums par tematu Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Baltā grāmata par vispārējas nozīmes pakalpojumiem — OV C 221 8.9.2005 17. lpp.

ESK pašiniciatīvas atzinums par tematu "Vispārējas nozīmes pakalpojumu nākotne" — OV C 309 16.12.2006 135. lpp.

6.8 Lai nodrošinātu vispārējas nozīmes uzdevumu godprātīgu, nediskriminējošu un pārredzamu īstenošanu, katrai dalībvalstij oficiālā juridiskā pilnvarojuma vai līdzīgā dokumentā un tā piemērošanas noteikumos, kuros apliecināta dalībvalsts kompetentās valsts iestādes pilnvarojums vispārējas nozīmes pakalpojumu sniedzējiem, ir jāpamato minēto pakalpojumu vispārējas nozīmes, kā arī ar sociālo, teritoriālo un ekonomisko kohēziju saistītās nozīmes iemesli, un jānosaka pakalpojumu sniedzēju tiesības un pienākumi, neierobežojot tiesību aktos noteiktās dalībnieku iniciatīvas tiesības.

6.9 Minētajā dokumentā (tiesību aktā, līgumā, nolīgumā, lēmumā u.c.) būtu jānosaka:

- vispārējas nozīmes īpašā uzdevuma veids, ar to saistītie nosacījumi un no tā izrietošais sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākums, tostarp arī izmaksas, kā arī noteikumi, kas nodrošina pakalpojuma sniegšanas nepārtrauktību un pasākumi, lai novērstu pakalpojumu sniegšanas iespējamu pārtraukšanu;
- oficiālā pilnvarojuma akta īstenošanas un, nepieciešamības gadījumā, tā grozīšanas nosacījumi;
- kārtība, kādā izsniedzamas atļaujas, un profesionālās kvalifikācijas prasības;
- finansējuma veidi un rādītāji, pēc kuriem aprēķina ar īpašā uzdevuma veikšanu saistīto izmaksu atlīdzināšanu;
- sniegto vispārējas nozīmes pakalpojumu vērtēšanas kritēriji.

6.10 EESK ierosina visu vispārējas nozīmes pakalpojumu pamatdirektīvas ietvaros izstrādāt īpašas kopīgas tiesību normas attiecībā uz vispārējas nozīmes sociālajiem un veselības pakalpojumiem. Līdz ar to Kopienas līmenī tiktu nodrošināta vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem atbilstoša juridiskā drošība un pārredzamība saskaņā ar subsidiaritātes principu, tostarp vietējo un reģionālo pašvaldību kompetence pakalpojumu mērķu, pārvaldības un finansējuma noteikšanā. Pamatdirektīvā iekļautajiem principiem jābūt par pamatu ES nostājai starptautiskajās tirdzniecības sarunās.

7. Novērtējums.

7.1 Baltajā grāmatā par vispārējas nozīmes pakalpojumiem īpaša uzmanība ir pievērsta vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu novērtējumam, izmantojot mehānismu, kas tiks precizēts nākamajā paziņojumā.

7.2 Lai uzlabotu informācijas un pieredzes apmaiņu starp uzņēmējiem un Eiropas iestādēm, Komisija ierosina veikt uzraudzības un dialoga procedūru divgadu ziņojumu formā.

7.3 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK atgādina par savu priekšlikumu vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes un ar ekonomiku nesaistītu vispārējas nozīmes pakalpojumu novērtēšanai izveidot neatkarīgu novērošanas centru, kura sastāvā būtu Eiropas Parlamenta un Reģionu komitejas pārstāvji, ka arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji.

7.4 Valsts, reģionālajā un vietējā līmenī valsts iestādēm ir jāiesaista visi dalībnieki, sociālo pakalpojumu sniedzēji un saņēmēji, sociālie partneri, sociālās ekonomikas dienesti un struktūras cīņai pret atstumtību u.c. visos vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu regulējuma posmos — noteikšanas, uzraudzības, kvalitātes standartu ieviešanas un izmaksu lietderības novērtēšanas posmā.

7.5 Novērošanas centrā būtu jāizveido koordinācijas komiteja, kas noteiktu mērķus un novērtēšanā izmantojamās atsaucēs, izvēlētos struktūras pētījumu veikšanai, analīzei un sniegtu atzinumus par ziņojumiem. Centra darbā jāiesaista zinātniskā padome, kas izskatītu izvēlēto metodoloģiju un sniegtu nepieciešamos ieteikumus. Koordinācijas komitejai jā rūpējas par to, lai novērtējuma ziņojumi tiktu darīti zināmi un publiski apspriesti visās dalībvalstīs, iesaistoties visām ieinteresētajām pusēm; tas nozīmē, ka novērtējuma ziņojumiem jābūt pieejamiem dažādās ES darba valodās.

Briselē, 2007. gada 15. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

PIELIKUMS

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Izmaiņu priekšlikumi, kuri ieguva vairāk nekā vienu ceturtdaļu no kopējā balsu skaita, bet tika noraidīti apspriešanas gaitā.

1.3. punkts

Aizvietot tekstu šādi

“Šajā sakarā EESK uzskata, ka nav jāmeklē vispārējas nozīmes pakalpojumu tautsaimnieciskās vai ar ekonomiku nesaistītās izziņas, bet gan jāapskata minēto pakalpojumu veids, to uzdevumi un mērķi un jānosaka, kādiem pakalpojumiem piemērojami konkurences un iekšējā tirgus noteikumi un kādiem pakalpojumiem to vispārējās nozīmes un sociālās, teritoriālās un ekonomiskās kohēzijas dēļ saskaņā ar subsidiaritātes principu Kopienas, valsts, reģionālā vai vietējā līmeņa varas iestādes minētos noteikumus nepiemēro”. Atsevišķus pakalpojumus nevar vienkārši tāpat — principa pēc — izslēgt no konkurences un iekšējā tirgus noteikumiem. Konkurence, kas atvieglo vienoāt tirgus pilnīgu izveidi, kura notiek, pamatojoties uz tirgus ekonomikas noteikumiem, un ko regulē konkurences noteikumi, nodrošina patiesi demokrātiskas tiesības; ar tās starpniecību ierobežo ne tikai valsts varu, bet arī galvenokārt dominējoša tirgus stāvokļa jaunprātīgu izmantošanu un aizsargā patērētāju tiesības. Turklāt ES konkurences un iekšējā tirgus noteikumi ļauj sniegt nekomerciāla rakstura vispārējas nozīmes sociālos pakalpojumus. Svarīgi ir nodrošināt universālas tiesības izmantot sociālos pakalpojumus.

Pamatojums

Atzinumā vairākkārt, jo īpaši 6.5. punktā, ir uzsvērts, ka vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu raksturu nosaka dažādas vēsturiskās tradīcijas, ļoti atšķirīgas situācijas, noteikumi, kā arī vietējā, reģionālā līmeņa vai valsts pieredze. Darba devēju grupa saskaņā ar Eiropas Parlamenta pausto nostāju uzskata, ka vispiemērotākais Kopienas pasākums šajā sakarā būtu ieteikumu vai pamatnostādņu pieņemšana, tādējādi pilnīgi ņemot vērā galvenos principus, proti, subsidiaritāti un proporcionalitāti, jo pretējā gadījumā obligāts ES tiesiskais regulējums par vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem nozīmētu “universālu pieeju”, kas neatbilst vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu specifikai. Ar direktīvu, kā pamatā noteikti būtu mazākais kopsaucējs, nebūtu iespējams nodrošināt kvalitatīvus vai patērētājiem pieejamus pakalpojumus un ar to neveicinātu iekšējā tirgus attīstību. Turpretī, pieņemot ieteikumu, būtu iespējams precizēt pienākumus, kas rodas saistībā ar vispārējas nozīmes pakalpojumiem, kuri jāņem vērā, īstenojot Pakalpojumu direktīvu 2006/123/EK, ko 2006. gada 12. decembrī pieņēma Parlaments un Padome.

Balsošanas rezultāti:

Par: 82

Pret: 91

Atturējās: 12

1.4. punkts

Grozīt šādi

“Tādēļ Kopienas līmenī ir jāizstrādā kopīgi kritēriji principi un vērtības vispārējās nozīmes pakalpojumu jomā un kopīgi standarti, kas piemērojami visiem vispārējas (tautsaimnieciskās vai ar ekonomiku nesaistītās) nozīmes pakalpojumiem, tai skaitā vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, un tie jāiekļauj koplēmuma rezultātā pieņemtajos Kopienas ieteikumos vai pamatnostādnēs pamatdirektīvā, ar ko nodrošinātu minētajam pakalpojumu veidam atbilstošu Kopienas uzraudzību.”

Pamatojums

Atzinumā vairākkārt, jo īpaši 6.5. punktā, ir uzsvērts, ka vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu raksturu nosaka dažādas vēsturiskās tradīcijas, ļoti atšķirīgas situācijas, noteikumi, kā arī vietējā, reģionālā līmeņa vai valsts pieredze. Darba devēju grupa saskaņā ar Eiropas Parlamenta pausto nostāju uzskata, ka vispiemērotākais Kopienas pasākums šajā sakarā būtu ieteikumu vai pamatnostādņu pieņemšana, tādējādi pilnīgi ņemot vērā galvenos principus, proti, subsidiaritāti un proporcionalitāti, jo pretējā gadījumā obligāts ES tiesiskais regulējums par vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem nozīmētu “universālu pieeju”, kas neatbilst vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu specifikai. Ar direktīvu, kā pamatā noteikti būtu mazākais kopsaucējs, nebūtu iespējams nodrošināt kvalitatīvus vai patērētājiem pieejamus pakalpojumus un ar to neveicinātu iekšējā tirgus attīstību. Turpretī, pieņemot ieteikumu, būtu iespējams precizēt pienākumus, kas rodas saistībā ar vispārējas nozīmes pakalpojumiem, kuri jāņem vērā, īstenojot Pakalpojumu direktīvu 2006/123/EK, ko 2006. gada 12. decembrī pieņēma Parlaments un Padome.

Balsošanas rezultāti:

Par: 81

Pret: 94

Atturējās: 10

1.6. punkts

Grozīt šādi

“Nemot vērā iepriekš minēto, EESK atgādina par saviem pienākumiem saistībā ar novērtēšanas principu un ierosina atbalstīt Komisijas ierosināto procedūru un izveidot neformālu tīklu par savu priekšlikumu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes un ar ekonomiku nesaistītu vispārējās nozīmes pakalpojumu novērtēšanai izveidot neatkarīgu novērtēšanas centru, kura sastāvā būtu Eiropas Parlamenta un Reģionu komitejas pārstāvji, kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Valsts iestādēm valstu, reģionālajā un vietējā līmenī ir jāiesaista vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu regulējumā visi sociālo pakalpojumu dalībnieki, sniedzēji un saņēmēji, sociālie partneri, sociālās ekonomikas dienesti, kā arī dienesti, kuru kompetencē ir cīņa pret sociālo atstumtību.”

Pamatojums

Atzinumā vairākkārt, jo īpaši 6.5. punktā, ir uzsvērts, ka vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu raksturu nosaka dažādas vēsturiskās tradīcijas, ļoti atšķirīgas situācijas, noteikumi, kā arī vietējā, reģionālā līmeņa vai valsts pieredze. Darba devēju grupa saskaņā ar Eiropas Parlamenta pausto nostāju uzskata, ka vispiemērotākais Kopienas pasākums šajā sakarā būtu ieteikumu vai pamatnostādņu pieņemšana, tādējādi pilnīgi ņemot vērā galvenos principus, proti, subsidiaritāti un proporcionalitāti, jo pretējā gadījumā obligāts ES tiesiskais regulējums par vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem nozīmētu “universālu pieeju”, kas neatbilst vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu specifikai. Ar direktīvu, kā pamatā noteikti būtu mazākais kopsaucējs, nebūtu iespējams nodrošināt kvalitatīvus vai patērētājiem pieejamus pakalpojumus un ar to neveicinātu iekšējā tirgus attīstību. Turpretī, pieņemot ieteikumu, būtu iespējams precizēt pienākumus, kas rodas saistībā ar vispārējās nozīmes pakalpojumiem, kuri jāņem vērā, īstenojot Pakalpojumu direktīvu 2006/123/EK, ko 2006. gada 12. decembrī pieņēma Parlaments un Padome.

Balsošanas rezultāti:

Par: 85

Pret: 93

Atturējās: 11

6.7. punkts

Grozīt šādi

“EESK jau vairākus gadus ir izteikusi priekšlikumu noteikt Kopienas līmenī vispārējās nozīmes pakalpojumu kopīgos kritērijus un standartus (tai skaitā pārvaldības un finansējuma kārtību, Kopienas darbības principus un robežas, to rādītāju neatkarīgu novērtējumu, patērētāju un lietotāju tiesības, sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu un pienākumu minimumu), kas piemērojami visiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem, tostarp vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, un iekļaut tos Kopienas ieteikumos vai pamatnostādņēs koplēmuma procedūras rezultātā pieņemtajā pamatdirektīvā, kas nodrošinātu šim pakalpojumu veidam atbilstošu Kopienas uzraudzību un līdz ar to papildinātu pakalpojumu direktīvu.”

Pamatojums

Atzinumā vairākkārt, jo īpaši 6.5. punktā, ir uzsvērts, ka vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu raksturu nosaka dažādas vēsturiskās tradīcijas, ļoti atšķirīgas situācijas, noteikumi, kā arī vietējā, reģionālā līmeņa vai valsts pieredze. Darba devēju grupa saskaņā ar Eiropas Parlamenta pausto nostāju uzskata, ka vispiemērotākais Kopienas pasākums šajā sakarā būtu ieteikumu vai pamatnostādņu pieņemšana, tādējādi pilnīgi ņemot vērā galvenos principus, proti, subsidiaritāti un proporcionalitāti, jo pretējā gadījumā obligāts ES tiesiskais regulējums par vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem nozīmētu “universālu pieeju”, kas neatbilst vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu specifikai. Ar direktīvu, kā pamatā noteikti būtu mazākais kopsaucējs, nebūtu iespējams nodrošināt kvalitatīvus vai patērētājiem pieejamus pakalpojumus un ar to neveicinātu iekšējā tirgus attīstību. Turpretī, pieņemot ieteikumu, būtu iespējams precizēt pienākumus, kas rodas saistībā ar vispārējās nozīmes pakalpojumiem, kuri jāņem vērā, īstenojot Pakalpojumu direktīvu 2006/123/EK, ko 2006. gada 12. decembrī pieņēma Parlaments un Padome.

Balsošanas rezultāti:

Par: 84

Pret: 99

Atturējās: 7

6.10. punkts

Grozīt šādi

“EESK ierosina izstrādāt Kopienas ieteikumus vai pamatnostādnes visu vispārējas nozīmes pakalpojumu pamatdirektīvas ietvaros izstrādāt īpašas kopīgas tiesību normas attiecībā uz vispārējas nozīmes sociālajiem un veselības pakalpojumiem. Līdz ar to Kopienas līmenī tiktu nodrošināta vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem atbilstoša juridiskā drošība un pārredzamība saskaņā ar subsidiaritātes principu, tostarp vietējo un reģionālo pašvaldību kompetence pakalpojumu mērķu, pārvaldības un finansējuma noteikšanā. Pamatdirektīvā Minētajos ieteikumos vai pamatnostādnēs iekļautajiem principiem jābūt par pamatu ES nostājai starptautiskajās tirdzniecības sarunās.”

Pamatojums

Atzinumā vairākkārt, jo īpaši 6.5. punktā, ir uzsvērts, ka vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu raksturu nosaka dažādas vēsturiskās tradīcijas, ļoti atšķirīgas situācijas, noteikumi, kā arī vietējā, reģionālā līmeņa vai valsts pieredze. Darba devēju grupa saskaņā ar Eiropas Parlamenta pausto nostāju uzskata, ka vispiemērotākais Kopienas pasākums šajā sakarā būtu ieteikumu vai pamatnostādņu pieņemšana, tādējādi pilnīgi ņemot vērā galvenos principus, proti, subsidiaritāti un proporcionalitāti, jo pretējā gadījumā obligāts ES tiesiskais regulējums par vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem nozīmētu “universālu pieeju”, kas neatbilst vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu specifikai. Ar direktīvu, kā pamatā noteikti būtu mazākais kopsaucis, nebūtu iespējams nodrošināt kvalitatīvus vai patērētājiem pieejamus pakalpojumus un ar to neveicinātu iekšējā tirgus attīstību. Turpretī, pieņemot ieteikumu, būtu iespējams precizēt pienākumus, kas rodas saistībā ar vispārējas nozīmes pakalpojumiem, kuri jāņem vērā, īstenojot Pakalpojumu direktīvu 2006/123/EK, ko 2006. gada 12. decembrī pieņēma Parlaments un Padome.

Balsošanas rezultāti:

Par: 78

Pret: 97

Atturējās: 10

7.3., 7.4., un 7.5. punkts

Aizvietot šādi

“Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK atgādina par savu priekšlikumu vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes un ar ekonomiku nesaistītu vispārējas nozīmes pakalpojumu novērtēšanai izveidot neatkarīgu novērošanas centru, kura sastāvā būtu Eiropas Parlamenta un Reģionu komitejas pārstāvji, kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji.

Valsts, reģionālajā un vietējā līmenī valsts iestādēm ir jāiesaista visi dalībnieki, sociālo pakalpojumu sniedzēji un saņēmēji, sociālie partneri, sociālās ekonomikas dienesti un struktūras cīņai pret atstumtību u.c. visos vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu regulējuma posmos — noteikšanas, uzraudzības, kvalitātes standartu ieviešanas un izmaksu lietderības novērtēšanas posmā.

Novērošanas centrā būtu jāizveido koordinācijas komiteja, kas noteiktu mērķus un novērtēšanā izmantojamās atsauces, izvēlētos struktūras pētījumu veikšanai, analīzei un sniegtu atzinumus par ziņojumiem. Centra darbā jāiesaista zinātniskā padome, kas izskatītu izvēlēto metodoloģiju un sniegtu nepieciešamos ieteikumus. Koordinācijas komitejai jā rūpējas par to, lai novērtējuma ziņojumi tiktu darīti zināmi un publiski apspriesti visās dalībvalstīs, iesaistoties visām ieinteresētajām pusēm; tas nozīmē, ka novērtējuma ziņojumiem jābūt pieejamiem dažādās ES darba valodās.

EESK ierosina atbalstīt Komisijas ierosināto procedūru un izveidot neformālu tīklu. EESK aktīvi piedalītos minētajā tīklā, kurā darbotos sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Komiteja veicinātu arī labas prakses piemēru un informācijas par to apmaiņu, jo īpaši izmantojot tīmekļa vietnē ierīkoto forumu.”

Pamatojums

Darba devēju grupa atbalsta principu, kā pamatā ir informācijas apmaiņas veicināšana un vispārējas nozīmes pakalpojumu novērtēšana. Tā tomēr iebilst pret pašreizējo priekšlikumu, proti, veidot neatkarīgu novērošanas centru, tādējādi radot jaunas apgrūtinošas un birokrātiskas procedūras.

Balsošanas rezultāti:

Par: 88

Pret: 99

Atturējās: 5
